

5. Голев Н. Д. Юрислингвистика в социальном пространстве современной России / Н. Д. Голев // Человек культуры: Русский язык в современном мире: Материалы Всерос. симпозиума. – Бийск, 2001. – С. 35.
6. Le Clercq T. Guide to Legal Writing Style/T.Le Clercq. – Boston, New York, Toronto, London: Bloomington : LittleBrown and Company, 1995. P.79 – 80.
7. Mellinkoff D. The Language of the Law/ D.Mellinkoff. – Amazon:Wips &Stock, 2004.
8. Squires,Lynn B. Legal Writing in a Nutshell / Lynn B. Squires, M. D. Rambauer, K. S. Kennedy.– St. Paul, Minn.: West Publishing Co, 1996. – P. 99–101.

Арцишевская А. Профессиональный юридический язык: современные тенденции развития и особенности перевода.

Статья рассматривает юридическую лингвистику как новое междисциплинарное явление и юридический перевод как один из аспектов взаимодействия между сферами права и лингвистики. Также анализируется тенденция к использованию простых, общепонятных слов и выражений вместо юридического сленга.

Ключевые слова: право, лингвистика, юридическая лингвистика, юридический перевод, юридический сленг.

Artsyshevska A. Legal Linguistics: Modern Trends of Development and Peculiarities of Translation.

The paper considers legal linguistics as a new interdisciplinary phenomenon and legal translation as one of the aspects of interaction of law and linguistics. The tendency of using common words and expressions instead of legalese is analysed.

Key words: law, linguistics, legal linguistics, legal translation, legalese.

Ольга Боднар
(Тернопіль)

УДК 81'255.4

ХУДОЖНЯ «СПРАВЖНІСТЬ» ПЕРЕКЛАДНОЇ ПОЕЗІЇ

У статті розглянуто переклади на англійську мову віршів Івана Драча в аспекті їх семантичної тотожності. Проаналізовано важливість відтворення структури і семантики мовних засобів, тропів, стилістичних фігур, що визначають сприйняття і розуміння цілісного образу твору. Продемонстровано вплив перекладацьких рішень на повноту відтворення художності в перекладі.

Ключові слова: переклад, семантична тотожність, троп, мотив.

Актуальність теми зумовлюється важливістю вивчення засобів вираження семантичних і емоційних особливостей для сучасного перекладознавства при перекладі української поезії на англійську мову. Вибір **об'єкта** дослідження зумовлено невеликою кількістю робіт, у яких аналізуються питання принципів перекладу, зокрема переклад балад І. Драча. **Предмет** дослідження – перекладацькі методи, застосовані у передачі поезії англійською мовою.

Мета роботи полягає у виявленні особливостей відтворення оригінальних метафор поета як мовно-естетичних знаків національної культури англійською мовою на основі зіставного аналізу. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**: (1) здійснення порівняльного аналізу структури і семантики мовних засобів, що виражають оригінальні метафори; (2) визначення впливу перекладацьких рішень на повноту відтворення естетичності в перекладі.

Концептуальною базою дослідження є праці теоретиків художнього перекладу та вчених Л. Бархударова, Р. Зорівчак, В. Карабана, Л. Коломієць, В. Комісарова, В. Коптілова, І. Корунця, М. Лановик, М. Новикової, М. Стріхи, А. Ткаченка, О. Чередниченко, О. Швейцера та багатьох інших, які досліджували різні аспекти перекладу поезії.

Наукова новизна полягає в зіставленні опублікованих перекладів художніх текстів з оригіналами, з урахуванням лексико-граматичних форм і семантичних відповідностей.

Авторський темперамент, пафос оригіналу, характер загальної і провідної тональності, – все це надзвичайно важливо відтворити і зберегти при перекладі поетичного тексту. Переклад має бути не з мови на мову, а з поезії на поезію. Відомий перекладач поезій Л. Озеров писав: «Художній переклад – це одночасно і наука, і мистецтво, причому: якщо наука, то найважча, якщо мистецтво, то найвище» [4, с. 6]. Такої ж думки дотримувався і К. Чуковський, який і свою книгу про мистецтво художнього перекладу назвав «Высокое искусство».

Поняття, що ж таке гарний переклад, дуже спірне, бо оцінка перекладу залежить від поглядів і естетичних уподобань того, хто зіставляє переклад з оригіналом і оцінює його. Читач або дослідник уже заздалегідь підсвідомо має набір вимог, за якими буде оцінювати переклад і багато з цих принципів можуть суперечити один одному.

Ще одним цікавим є той факт, що більш прискіпливо аналізують переклад тексту з рідної мови на іноземну, аніж з іноземної на рідну. Як підказує логіка, що до правильного висновку можна дійти лише на підставі правильної передумови. Якщо почати з хибної передумови, то дуже мало шансів зробити правильний висновок.

Існують два підходи до цього питання, які відбивають протилежні позиції: підхід до аналізу перекладених віршів із погляду так званого перекладацького песимізму: акт мистецької творчості – неповторний і раціонально непояснений, а значення слів у різних мовах нетотожні; і з погляду перекладацького оптимізму, що вже з самого початку налаштовує на позитивне вирішення поставлених завдань. Проаналізуємо на зіставному перекладі, чи справді є важливішим донесення духу, а не букви і чи досить важко досягнути повної адекватності. Наскільки важливим є знання мови й культури народу? Чи можливим є досягнення цілковитої відповідності? При всьому цьому може виникнути таке відчуття, що позбутися «зіпсованого телефону» неможливо [7, с. 19-22].

Отже, крізь призму різних підходів і вимог, які ставлять до перекладу різні автори, відтворення перекладачем компонентів віршованого твору поділяється на зовнішню матрицю (те, що є видимим одразу) і внутрішню (компоненти, що не зразу помітні, а виявляються завдяки глибшому аналізу). Сюди належать: зміст твору, який, на думку І. Корунця, потрібно відтворювати якнайповніше, авторський набір стилістичних засобів, до яких відносимо лексичні та лексико-фразеологічні (тропіка), а також синтаксичні й фонетичні, за допомогою яких автор виражає ставлення до певних явищ і речей.

Почнемо з передмови до книжки перекладів на англійську з Івана Драча «Світильники саду», здійснених групою перекладачів, скоординованих Стенлі К'юніцом, яка викликає приємне враження від глибокого проймання долею і талантом Івана Драча. Автор передмови згадує приїзд до Києва і розмову з поетом, під час якої швидко порозуміння відбулося завдяки схопленню духу, майже невербальним шляхом. Стенлі К'юніц був дуже вражений звучністю віршів і палаючим духом визначного сучасного українського поета. Він підмітив, що то була інша музика, яка відрізнялася серед тієї, яку він чув у Росії [9, с. 1-4]. Через десять років американець вирішив перекласти вірші І. Драча, відверто зізнаючись в усвідомленні того, що зробити це буде нелегко. Він розуміє, що коріння митця глибоке і в нього відчуття святості перед водою і хлібом. Його вірші пройняті місцевим колоритом і народною пам'яттю, і разом з тим у них є всесвітній резонанс, що уможливорює їх вихід за межі Дніпра [9, с. 1-4].

«Балада про соняшник» кристалізує його мистецьку індивідуальність і оригінальність. Захоплення від «Балади про хліб», де вже з перших рядків перекладач сприймає її як правдиву і реалістичну. Його дух несе те світло, що здатне оживити неживі предмети, щоб вони могли променіти. Груші у цинковому відрі стають суперницями сонця, світильниками саду, це – «з республіки соків заблукані душі/ підібрані в пелени в ніч грушепаду». І саме вустами відра промовляє диво: «Коли ж я порожне в буття цілоденнім,/ тоді я по вінця

наситане небом». «Його найкращі вірші починаються з блискучого сприйняття чи з конкретних випадків, далі йде піднесення вибуху зображень до сфери трансцендентного. Безперечно Драч – ліричний поет, у якого є відчуття фонетичної гармонії та симфонічного ефекту, що становить виклик для перекладу» [9, с. 1-4].

І справді це стало викликом. Стенлі К'юніц попросив Богдана Бойчука, одного з найпродуктивніших україномовних поетів-перекладачів, зробити літературні начерки з оригіналів. Унаслідок маємо кінцеві варіанти перекладених віршів окремими перекладачами або парою перекладачів. Як зазначає К'юніц «хоча б хто подавав початкову версію перекладу – усі вони фактично є співпрацею, кінцевим продуктом інтенсивної дискусії і критики всієї групи. Богдан Бойчук відіграв тут важливу роль» [9, с. 1-4]. Професор відділу славістичних студій університету в Манітобі Ярослав Розумний був першим, хто зробив дослівний переклад текстів, завжди підтримував і надихав. Професор Іван Фізер і поет Юрій Тарнавський познайомили глибше з біографією і діяльністю Івана Драча. Як бачимо, геніальні балади перекладали через сприйняття посередників.

Отже, спробуємо проаналізувати один із найкращих перекладів балад, зроблений Деніелем Гальперном, і дослідити, чи вдалося не зрадити ні духу, ані букви оригіналу.

<i>Балада про соняшник</i>	<i>Sunflower</i>
<p><i>В соняшника були руки і ноги, Було тіло шорстке і зелене. Він бігав наввипередки з вітром, Він вилазив на грушу, і рвав у пазуху гнилиці. І купався коло млина, і лежав у піску,</i></p>	<p><i>The sunflower had arms and legs, had a rough, green body. He raced the wind, he climbed a pear tree and stuffed ripe pears into his shirt and swam near the mill and lay in the sand</i></p>
<p><i>І стріляв горобців з рогатки. Він стрибає на одній нозі, Щоб вилити з вуха воду, І раптом побачив сонце, Красиве засмагле сонце, — В золотих переливах кучерів, У червоній сорочці навипуск, Що їхало на велосипеді, Обминаючи хмари на небі... І застиг він на роки і на століття</i></p>	<p><i>and shot sparrows with his sling-shot. He hopped on one foot to shake the water out of his ear – and suddenly saw the sun with its golden spindrift of curls, the beautiful tanned sun in a red shirt that reached to its knees. It rode on a bicycle weaving through banks of clouds. For years, for centuries the sunflower froze,</i></p>
<p><i>В золотому німому захопленні: — Дайте покататися, дядьку! А ні, то візьміть хоч на раму. Дядьку, хіба вам шкода?! Поезіє, сонце моє оранжеве! Щомиті якийсь хлопчисько Відкриває тебе для себе, Щоб стати навіки соняшником.</i></p>	<p><i>silent in a golden trance: — Let me have a ride, Uncle! At least let me sit on the cross-bar! Uncle, be a sport! Poetry, my orange sun! Every minute some boy finds you for himself and changes to a sunflower forever.</i></p>

Порівнявши переклад з оригіналом, спробуємо проаналізувати, чи забезпечено необхідне розуміння образів, символів й асоціацій у баладі і на якому рівні зроблено семантичний переклад. Фразеологізм англійською «*be a spot*», який дослівно можна перекласти як «*будьте добрим*», дуже вдало передає фразу «*хіба вам шкода*». Перекладач оживив соняшника застосовуючи особовий займенник «*he*», а не «*it*», так як і в англійських казках. Словом «*сорочка*» передав українську пазуху, хоча, на нашу думку, тут можна було вжити англійський відповідник «*bosoms*», який повністю відповідає цьому значенню. «*Сорочку навипуск*» переклав «*сорочкою до колін*», а можна було подати як «*shirt worn*

outside»; в оригіналі соняшник «*застиг*», а в перекладі – «*замерз*», тут підійшло би англійське «*still*», але, насправді, це незначні розбіжності, які зовсім не стоять на заваді сприйняттю образів оригіналу. З приємністю можна констатувати, що переклад вийшов чудовим – отим золотим сонячним промінчиком-віршем, який світить своєю яскравою чистотою, радістю зустрічі з новим, прекрасним, незвичайним світом поезії у світовому вимірі, незважаючи на генеалогічну неспорідненість мов.

Проте, слід зауважити, що далеко не всі переклади зроблено так майстерно. Деякі поеми і вірші перекладені не тільки неадекватно, але й пропущено багато рядків. Порівнявши наступний переклад твору, виконаний теж Деніелом Гальперном, зможемо в цьому переконатися.

* **	<i>The Only One</i>
Єдина, з твоїх фантазій Мені в пам'ятку єдина... Мужчина з крилом підбитим Схилився над юною жінкою. Вуста її спрагло кличуть, А руки горять з розпуки, А перса пашать безсоромно, А юні коліна тремтять. Мужчині ж вона не до пари, Бо крила, хоча б підбиті, Йому пахнуть небом гордим. Ні знятися він не годен, Ні взяти її за дружину: Він небесен, вона ж земна.	<i>Of all your fantasies I remember only one: a man with a broken wing bends over a girl.</i>
А вона ж в очамрінні юнім, Вся онімблена мудрістю статі, Так розкрилася чистим лоном, Так заламує руки в млості, Затуливши собою від нього Своїх двійко незламаних крил... Жінка завжди лежить горілиць На своїх нерозлітаних крилах, Бо ж поламана мудрістю матері Лиш крильцями персів злітає	<i>She is no match for this man, even broken wings remember the scent of air. He cannot fly nor can he marry her, he is from the skies, she is from the earth.</i>
До мужчини з крилом підбитим... Єдина з твоїх фантазій Мені в пам'ятку єдина.	<i>A woman always lies on her back on her braided wings. Broken by the wisdom of motherhood, she flies with the small wings of her breasts to the man with a broken wing... Of all your fantasies I remember only one.</i>

Порівнявши переклад з оригіналом, бачимо, що третина рядків вірша пропущена, а від цього страждає сприйняття цілісного образу твору. Не перекладено фразу «...небом гордим», «юну жінку» перекладено як «дівчину», невдало подано метафоричний образ «нерозлітаних крил», що, пов'язаний з духовними вимірами, мотив «підбитого крила», безперечно, не доносить і не розкриває ніцшеанського образу надлюдини, як це звучить в оригіналі. Психологічний ефект протиставлення чоловічого і жіночого начал у коханні, небесну і земну форми любові, відповідне значення символу розкриваються через паралельні форми жіночого і чоловічого крила. Драма закоханих зумовлена їхніми різними віковими етапами життя. Осягнути всю цю глибину з перекладу неможливо.

У передмові С. К'юніц висловлює глибоку пошану до поета, а в деяких перекладах збірки це не зовсім відчутно через їх неадекватність, від чого страждає й відповідне сприйняття поета як митця з глибоким розумінням світу і людини, і їх гармонії.

Отже, провівши зіставний аналіз оригіналу і новотвору, підсумовуємо, що поетичний переклад – процес надзвичайно складний і творчий, вимагає серйозного, компетентного і сумлінного підходу. На результат вдалого перекладу впливають багато різних чинників: досконале знання мов, загальна філологічна компетенція, поетична інтуїція, художній смак і поетичний дар. **Перспективи** подальших розвідок у галузі перекладознавчого аналізу поетичного тексту ми вбачаємо також і в аспекті дотримання еквілінеарності та еквіметричності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод / Л.С. Бархударов. – М. : Международные отношения, 1975. – 239 с.
2. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) / В.Н. Комиссаров. – М. : Высшая школа, 1990. – 250 с.
3. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник / І.В. Корунець. – Вінниця : Нова книга, 2001. – 448 с.
4. Озеров Л. Двойной портрет / Л. Озеров. – М., 1986. – 256 с.
5. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі : [монографія] / Соломія Павличко. – К. : Либідь, 1999. – 448 с.
6. Стріха М. В. Український художній переклад: між літературою і націє творенням / М.В. Стріха. – К. : Факт, 2006. – 344с.
7. Ткаченко А. О. Мистецтво слова : Вступ до літературознавства : [підручник для студентів гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів]. – 2-е вид., випр. і доповн / А.О. Ткаченко. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2003. – 448 с.
8. Чередниченко О. І. Про мову і переклад / О.І. Чередниченко. – К. : Либідь, 2007. – 248 с.
9. Ivan Drach, Orchard Lamps / Ed. Stanley Kunitz. – New York : Sheep Meadow Press, 1978. – 71 p.

Боднар О. Художественная «истинность» в переводе поэзии.

В статье рассмотрены переводы на английский язык стихотворений Ивана Драча с точки зрения их семантической точности. Раскрыта важность воссоздания структуры и семантики языковых средств, тропов, стилистических фигур, определяющих восприятие и понимание целостного образа художественного произведения. Продемонстрировано влияние переводческих решений на полноту воссоздания художественности в переводе.

Ключевые слова: перевод, семантическая точность, троп, мотив.

Bodnar O. Literal “Truth” in Translated Poetry.

The article deals with translations of Ivan Drach’s poems into English language from the point of view of their semantic accuracy. The importance of a reproduction of structure and semantics of language tools, tropes, stylistic figures which define understanding and perception of the entire image of a work. The influence of translators’ decisions on the whole reproduction of high artistic value in the translation is demonstrated in the article.

Key words: translation, semantic accuracy, trope, motif.

Ірина Гаценко
(Чернігів)

УДК 81(Гів)нко, seman

ОНОМАТОПЕЯ ЯК РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ЗВУКОСФЕРИ В МОВІ

Статтю присвячено актуальній науковій проблемі – мотивації мовного знака в сучасному мовознавстві. Розглянуто поняття „звукосфера” в сучасній лінгвістиці. З урахуванням розмаїтості підходів і критеріїв у створенні класифікації звукозображень пропонується нова структура семантичного поля «звук».

Ключові слова: звукозображення, фонестема, мовний знак.